

jezik tako razvezal, da je to-le povedal:

»Ne mislite, da smo mi komunisti — idioti. Vemo, da je »pjetiletka« fantastična reč in da je malo realnega v njej. No, Stalin jo je ženjalno zamislil. Ona je dala sovjetski oblasti odmor. Če bi je ne bilo, bi bili že odvrženi. Pod naslovom »pjetiletke« Stalin dobiva denar doma in iz inozemstva. Ko se konča ta »pjetiletka«, začnemo novo »pjeti-« ali »desjetiletko« in zopet dobimo čas. A Evropa se bo med tem bolj in bolj pogrezala v brezno, proletarijat se bo zrevolucioniral in bo zrel za odločilni boj z mednarodno buržuazijo. Čas dela za nas. Sami vidite, koliko je sredi vaše buržuazije naših prijateljev in pristašev, koliko je pri nas neplačanih pomočnikov. A koliko plačanih prijateljev po vseh deželah sveta je sredi vaših boljših publicistov, bankirjev, poslancev, senatorjev in diplomatov! Če bi mi obelodanili spisek ljudi, kateri so s tem ali onim plačani od sovjetske vlade, bi svet osupnil. V tem je naša glavna sila. Boste videli, kadar bo zopet proglašena nova »pjeti-« ali »desjetiletka«, koliko vaših publicistov in učenjakov ji bo posvetilo svoja znanja.«

Takrat sem zapisal te besede v svoj dnevnik. Silno so me zanimale. Vrag vzemi, sem si mislil, če je to res, kar sem slišal — a to vemo, da je »in vino veritas« (v vinu resnica) — potem je buržuazija v reznici obsojena na pogubo. V meni se je porodila strastna želja iti v sovjetsko Rusijo in se na svoje oči prepričati, kakšno je tam življenje in kako se dela »pjetiletka«.

In res je odšel na pot. Odločil se je za črto Moskva — Volga — Kama — Ural — Sibirija itd. Ko je prejel potrebne listine, se je odpeljal v Moskvo. Toda tam ga je zadelo silno razočaranje. Čeka je dala dr. Hetzla kot nemškega špijona zapreti v glasovito ječo Lubjanka v Moskvi. Ravnali so ž njim kot tujim podanikom še precej lepo, a grozili so mu, da ga vstrele, in vedno

so zahtevali od njega nek podpis. Dr. Hetz se je obnašal jako samozavestno, odklanjal je vsak podpis, češ, da ni ničesar zakrivil. Odpeljali so ga celo na Ural v Jekaterinburg, kjer je lužil pri sovjetih eden njegovih sorodnikov. Pa tudi tam so mu grozili in ga mnogo izpraševali, toda dr. Hetz je bil nevstrašen in se je izvrstno držal. To in pa krepko delovanje njegovih sorodnikov na sovjetsko oblast je vplivalo tako, da so dr. Hetzla izpustili na svobodo.

Svoje bivanje v ječi in vse svoje doživljaje v Rusiji dr. Hetz obširno popisuje v omenjeni knjigi. A nas to ne zanima. Zanima nas bolj to, kar je sovjetski uradnik v pijanosti govoril. Po njegovih besedah so sovjetske »pjetiletke« celemu svetu pesek v oči, pod katerimi se skriva namen, dobiti čas, da bi zrevolucionirali ves svet. Zato se izdajajo letaki in knjižice, kjer se silno hvalijo in v najlepših barvah opisujejo sovjetski uspehi in pridobitve. To zmeša mnogim mladim ljudem glavo, da so slepi za vse drugo, in verjamejo le tem komunističnim vabilom. Ti in še mnogi drugi, ki nimajo ničesar izgubiti, a bi radi dobro živeli in drugim zapovedovali, so neplačani agitatorji za komunizem. Drugi agitatorji, ki so plačani, delajo bolj dosledno in skrivaj. Res, čas dela za komuniste. Ali se jim bo pa svetovna revolucija posrečila, je odvisno še od mnogih činiteljev. Največja ovira, da komunisti drugod niso še prišli do oblasti, je nezimerno slab gospodarski položaj sovjetske Rusije. Tam je silna beda in revščina. Vsa živila se dobivajo na karte in še na karte jih dostikrat ni mogoče dobiti. Vsak prišlec iz Rusije, vojni ujetniki, ki so se tam zamudili in prihajajo v naše okraje, pripovedujejo o tamošnji revščini. Primanjkuje obleke, obutve, živil in sploh vsega. Poleg tega pa vlada tlačanstvo in suženstvo. Če komunisti hočejo napraviti raj ljudem na zemlji, morajo vendar predvsem za to skrbeti, da bo ljudstvo imelo potrebna stanovanja, dovolj obleke in živil vsake vrste.

Dekler pa tega ne bo, moramo njihov nauk zavračati le kot agitatoričen ter prevraten poskus, da bi nas tlačili s svojo diktaturo tako, kot tlačijo naš bratski ruski narod. K.

Zgodovina metra.

Zgodovina metra je predvsem prastara. Začenja se, če gremo v prve oblike, s sužnjem-ljubljencem perzijskega kralja Kserksa. To je bil mož, katerega stopalo in komolec sta v zgodovini človeštva delala zmešnjavo več kot 2000 let. Ta kraljevi suženj je bil namreč prva mera starih narodov. Po njegovi nogi in komolcu, ki sta bila znatne dolžine, so merili najprej perzijski trgovci. In »noga« in »komolec« sta bila kasneje sprejeta kot dolžinska mera od vsega trgovskega sveta, tako da sta povzročala zmešnjavo od srednjega veka prav do 75. leta preteklega stoletja. Zakaj mednarodni so bili le znaki merila. Noga in komolec pa sta bila v vsaki pokrajini, celo v vsakem večjem obrtniškem mestu, drugačne dolžine.

Tako so imeli n. pr. Francozi pred veliko revolucijo kot dolžinsko mero »toise«; ta mera je prišla iz Lijona, znanega trgovskega središča. Osnova tej meri je bila kraljevska noga, dolga 16,24 cm. Po tejanjem dvodecimalnem merilnem načinu je bila »toise« razdeljena v 12 stopal, vsako stopalo v 12 palcev, vsaki palec v 12 linij. Ta »toise« je bila dolga okrog dva metra.

Pri vseh teh različenostih pa si je človeštvo prizadevalo, da bi si izmislilo dolžinsko mero in težo, ki bi bila neizpremenljiva, zanesljiva in za vse enaka. Pa niso ju našli. Leta 1790 pa je francoski državnik Talleyrand predložil narodni skupščini predlog, da bi se uvedla nova mera, ki bi bila osnovana na edinici, odgovarjajoči prirodnim odnosom zemlje. Taka bi mogla biti za vse države in narode veljavna. Narodna skupščina je zaslišala mne-

Parizu. Pariz je dobil plin še le leta 1818.

Danes je vsakemu znano, da padajo meteorji iz neba. Pred poldrugim stoletjem niso tega znali največji učenjaki. Ko je predložil eden omenjeno odkritje pariški akademiji, so ga proglasili za osla. Vsakdo vendar ve, da v nebesih ni kamenja, toraj tudi ne more padati iz neba na zemljo. Ravnatelj muzejev so pomotali meteorje iz zbirk, da bi se ne osmešili. Še le leta 1803, ko je obiskala kraj Laigle v Normandiji na francoskem kamenita toča, se je posrečilo fiziku Blotu, da je ovrget prvotno mnenje akademije glede meteorjev.

Stari učitelj je plašno skušal miriti.

Meden se je smejal:

»Meni je tukaj kar všeč. Če je vam treba svežega zraka, pojdite le sami na cesto.«

»Če ne boste zunaj, ko naštejemo do tri, potem —«

»Potem bom do petnajst ali šestnajst še tudi tukaj — štejte, do koder se vam zljubi!«

»Šli boste z menoj na cesto!«

»Ne pojdem! Rajši bom gledal, kako se dogovarja vaša sestra Katrica s Colnarjem.«

»Pes! To si upate reči —?«

»To si upam reči, da! Vsa vas bo govorila tako. Le pogledjte, kako se ovija okrog njega, kako jo stiska k sebi! Colnar je oženjen, ima sedemnajst let starega fanta. — Sramota je to!«

Naenkrat je mladi častnik težko zajel sapo; oči so se mu zasukale, z roko je segel proti srcu. Še enkrat je vzbujeno pogledal svojo sestro, nato pa je težko udaril z glavo po mizi.

»Sramota! — Prezir! — Ali je to — ali je to prav?«

Nekaj je zarožljalo na tla.

Stari učitelj se je naglo pripognil. Bila je vojaška pištola. Vtaknil jo je v žep.

V plesni dvorani je za kratek čas vse utihnilo. Jerneju Bogatcu je postalo slabo. No, seveda, kaj takega se je sedaj večkrat primerilo. To so bile posledice vojne. Katrica je napravila nekaj korakov proti bratu. Nato je obstala.

»Prav nobenega veselja mi ne privošči! Po njegovi volji pa le ne bo!«

Dve minuti nato se je s hruščem zopet pričel ples. Najbolj divje je plesal Colnar s plavolaso Katrico.

Stari učitelj je odpeljal mladega moža iz gostilne. Meden se je smejal za njim:

»Sedaj gre na cesto, pa brez mene!«

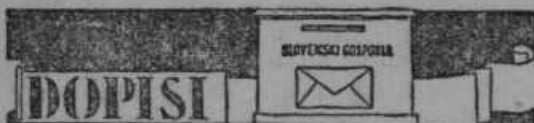
Drugi dan je Jernej Bogatec izginil iz domačega kraja.

Njegova mati je vzdihovala, da bo sina, za katerega se je tako bridko in dolgo bala med svetovno vojno, sedaj zopet izgubila. Bog ve, kam je šel! Le pismo ji je bil pustil:

nje petorice glasovitih članov znanstvene akademije, kateri so priporočili za metersko enoto desetmilijonski del meridijanskega kvadranta. In zdaj so se začela merjenja. Številne evropske države so pošljale znanstvene geometrske (zemljomerne) ekspedicije in komisije, ki so merile na vse strani od pola do pola in dobile končno meridijansko dolžinsko mero, ki so jo imenovali »prototype du metre«.

Pri poznejših merjenjih so sicer različni strokovnjaki uvideli, da meter ni točno desetmilijonski del kvadranta, marveč nekaj večji, vendar so dne 20. maja 1875 na pariški konferenci sprejeli to mero kot osnovno dolžinsko mero skoraj vsi kulturni narodi, tudi Japonci. Kot organ mednarodne zveze za izdelovanje tega prototipa je bil osnovan v Bretenilu pri Parizu z imenom »mednarodni biro za merjenje«. Tu so izdelali 30 meterskih palic, točno po »prototipu« in v največji opreznosti, posebej kar se tiče temperature; te palice so imele 90 odstotkov platine in 10 odstotkov iridija. Tako so se ohranile v enaki dolžini pri vseh zračnih spremembah. In vsaka od držav, ki so se glasile za tako dolžinsko edinico, je prejela po en meter, ki ga naj bi imela za vzorec pri izdelavi metrov.

Danes je meterski sistem vpeljan v vse države, le Angleška, Rusija in Združene države Severne Amerike imajo še svoje m... Tu vladajo torej še ostanki zmešnjav, katere je uvedel perzijski Kserks, ko je hotel stopalo in komolec svojega sužnja-miljenca napraviti za nesmrtna...



Dortmund v Nemčiji. Po dolgem času želimo tudi mi Slovenci tukaj, da se oglasimo v našem »Slovenskem gospodarju«. Časi so tukaj zelo slabi in svetovna kriza nas hudo tišči. Večina Slovencev je pri nas brez posla. Bo-

»Ljuba mati, grem daleč od doma in se ne vrnem nikoli več. Sramote, ki jo dela Katrica naši hiši z brezvestnim Colnarjem, ne morem prenesti. Še celo taka grdoba, kakor je Meden, si me upa sramotiti. S tem vencem iz slame po tej hudi vojni ne morem biti venčan. Rajši poginem na tujem, kjer me nihče ne pozna. Nevesta me je pustila; sram jo je, da bi morala imeti tako svakinjo. Tako me bo Katrica pripravila ob vse: ob srečo in življenje. Zbogom, ljuba mati! Kakor hitro prislužim denar, ti bom večkrat kaj poslal; toda nikoli iz tistega kraja, kjer ravno bom. Zato nikar ne poizveduj za me noj. Nikomur ni treba povpraševati po meni; Katrica naj nikar več ne izgovarja mojega imena. Le tebe, draga mati, prosim, da me niti en sam dan ne pozabiš. Jernej.«

Studenec.

Če ne jemljemo v misel graščine Staretove, je bilo Colnarjevo posestvo najlepše in največje v Podbregu. Štiristo juter polja, travnikov in gozda, sto hektarjev torej. Lep, skoraj gospodski



Otvoritev 2100 m dolgega in 6.75 m širokega tunela pod reko Schelde v mestu Antwerpen. Predor je otvoril belgijski kralj z ministri.

žične praznike smo praznovali po stari navadi. Prav posebno nas je razveselilo, da nas je naš prejšnji predsednik vl. g. župnik Fischer obiskal in nam nudil slovenske večernice. Do malega so prišli vsi Slovenci poslušati našega preljubljenega prejšnjega dušnega pastirja. Po pridigi smo zapeli tudi nekaj slovenskih božičnic. To je dokaz, da je še tukaj versko življenje zelo živahno. — Tudi eno žalostno poročilo imamo: Naš rojak in dolgoletni član društva sv. Barbare Ignacij Balentin je nenadoma umrl in je zapustil ženo in številno družino. Na Štefanovo smo ga spremljali k večnemu počitku. Bog daj njegovi duši večni mir! Ostalim naše srčno sožalje! Vsi člani našega društva sv. Barbare želimo »Slovenskemu gospodarju«: Srečno novo leto!

Remšnik. Kakor vsako leto, so nam tudi tokrat dne 18. decembra nudili šolarji naše šole lep užitek z zelo dobro uspelo božičnico. Kljub temu, da manjka naši šoli ena učna moč, se učiteljstvo ni splašilo truda in dela. Mladi igralci so zelo dovršeno vprizorili štiri časa primerne igre. Božičnica bo vsem, ki so se je udeležili, še dolgo v najlepšem spominu!

Marenberg. Dne 23. decembra je bil požar pri posestniku Petru Zlatarju, po domače Ro-

žiču, na pobočju vrha Sv. Treh kraljev. Goreti so začeli hlevi s skednjem, okrog 6. ure zvečer. Domači so ravno jedli, ko so stanovanjci v Rožičevi koči opazili ogenj in takoj poklicali domače. Tudi sosedje in tržani so naglo prihitali na pomoč in tako se je posrečilo rešiti vso živino, razven nekaj perutnine. Zgorela je krma za 14 glav živine, razni stroji in kar je bilo v skednju. Stanovanjsko poslopje je bilo v nevarnosti, ko je prvi vir vode usahnil. Zato so morali toliko časa, dokler niso dobili od drugod vode, braniti hišo s polivanjem sadjevca, ki so ga izlili dva polovnjaka. Zavarovanje je malenkostno, škoda pa velika, zlasti še radi tega, ker je bilo pokradeno zrno, ki so ga iz hiše sipali na prosto. — Naša prireditev na Štefanovo je bila zelo lepo obiskana: domačinov lepo število, pa tudi iz Vuhreda, Brezna, Remšnika in celo iz Vuzenice so prišli gledat igro. Igralci so prav lepo rešili svoje vloge, posebno pohvalo pa zasluži oseba, ki je igrala glavno vlogo.

Puščava na Pohorju. Na Štefanovo smo tudi pri nas priredili božičnico s kratkim, a pestrim sporedom. Obdarovani so bili vsi šolski otroci, to je 109 po številu. Razdelilo se je 24 parov čevljev in veliko perila, nogavic, rokavic in kapic. Nekaj jih je bilo obdarjenih tudi

grunt. Gosposka hiša, lastni lov. — Colnarji so od pradavnega časa prebivali na tej zemlji. Pravili so, da od časa Karla IV., ki je bil naselil enega svojih vojščakov tu ob novozgrajeni cesti kot colnarja in ki je bil menda tudi odkril »studenc«, kakor je bil cesar sam odkril čudoviti vrelec na Češkem, ki se sedaj po njem imenuje Karlovi vari. Podbrežki studenc je ležal na posestvu kmeta Colnarja, kakih sto metrov od poslopja, pa le petdeset korakov od lesenega plota, ki je ločil Colnarjevino od sosednega posestva kmeta Medena.

Studenec je kakor vodomet tri metre visoko metal vodo tako obilno, da so jo morali napejljati do vaškega potoka, iz katerega se je pogostokrat kadilo več metrov daleč. Da je to zdravilna voda, so vedeli ljudje že od pamtiveka. Zunanja temperatura studencu ni nič škodovala; v hudi poletni vročini voda ni bila nič toplejša kakor v pozimskem mrazu, da je kar rezalo; pozimi nič hladnejša ko poleti. Seveda studenc nikoli ni zamrznil.

Dalje sledi.

Predmet zasmeha je bil tudi Edisonov gramofon. Ko je razkazoval gramofon Mouzel pariški akademiji znanosti, se je pognal v razkazovalca ves ogorčen učenjak Bouilleaud in zavpil na ves glas, da se ne pustijo najbolj odlični poslušalci varati od govorce iz trebuha!

Kolikemu zasmehovanju so bili izpostavljeni letalci!

Društva sv. Ane

(Marijanske kongregacije za žene) imajo zdaj edini in najboljši pripomoček v moštveniku:

Sveťa mati Ana.

Cene od 32.— do 52.— D
Pet različnih vezav.

TISKARNA

SV. CIRILA, MARIBOR